

Zemědělství

Simona Janíková

simona.janikova@economia.cz

Rajčatových skleníků v Česku rychle přibývá, zabírají už 65 hektarů

Když se z prostřední chodby rozsáhlého skleníku podíváte mezi řádky vysazených rajčat, zdá se, že neberou konce. Napravo i nalevo se zelené rostliny, ze kterých vykukují tisícovky červených i stále zelených plodů, táhnou 130 metrů. I přes to, že ve skleníku na Farmě Bezdínek v Dolní Lutyni na Karvinsku hraje rádio, jsou slyšet bzučící čmeláci, kteří opylují rostliny. Proletnou kolem lidí a vletí do jednoho ze svých domků pod rajčatovými řádky. Ano, rajčata tady nekoření v zemi, ale několik desítek centimetrů nad ní, v matraci z drčených kokosových vláken.

Jde o takzvané hydroponické pěstování, tedy bez půdy. K rostlinám je zavedena závlaha s mixem vody a potřebných živin a u přívodu vody ke každé rostlině roste mech. „Ve skleníku vzniká vlastní ekosystém, i když umělý,“ komentuje dění pod skleněnou střešou Jiří Stodůlka, který farmu spoluvlastní a vede. Rajčata tady pěstují celoročně na 11,5 hektaru, což z Farmy Bezdínek dělá největší pěstírnu této zeleniny v Česku. Deně zde sběrači utrhnou až sedm tun rajčat.

Sladké plody různých barev, tvarů a velikostí udělaly podle Českého statistického úřadu na talířích Čechů od roku 1993 velký skok. Jejich spotřeba za tu dobu vzrostla téměř o 85 procent. Nyní jde o nejoblíbenější zeleninu v tuzemsku, každý obyvatel sní až 12 kilogramů rajčat ročně.

Velká poptávka po této zelenině ale není jen u nás. Rajčata se stala nejpěstovanější zeleninou na celém světě. Mezinárodní organizace World Processing Tomato Council odhaduje, že se loni vypěstovalo více než 39 milionů tun rajčat ke zpracování. Nejvíce rajčat, asi čtvrtina celkové produkce, se posbírá v americké Kalifornii. V Evropské unii je největším pěstitelem Itálie, v českých obchodech ale zákazníci najdou i rajčata z Maroka, Nizozemska či Slovenska.

Zástupci řetězců říkají, že se snaží mít na pultech co nejvíce české zeleniny. Například Kaufland nabízí celoročně přes 50 procent českých rajčat.

V nákupních koších ale převažují rajčata z ciziny. V roce 2019 se do tuzemska dovezlo přes 88 tisíc tun, v domácích podmínkách se ve stejném roce sklídilo přes 24 tisíc tun. Z toho více než polovinu posbírali Češi na svých zahrádkách a zhruba 10,6 tisíce tun zemědělci ve sklenících. Jiné velkopěstírny rajčat v Česku podle Stodůlky nejsou.

Počet skleníků pro pěstování rajčat v Česku roste každý rok. Zatímco ještě před šesti lety zabíraly 21 hektarů, loni to bylo už 65. Do byznysu s rajčaty se vrhl například podnikatel Vladimír Schmalz, bývalý šéf fúzí a akvizic ČEZ, který vlastní skleníky v Tušimicích na Chomutovsku. Zelenina pod značkou Naše rajče se tady pěstuje ve dvou sklenících na místě, kde dříve stála uhelná elektrárna Tušimice I.

Skleníky v posledních letech vyrostly také v Mutěnicích nebo Velkých Němčicích na jižní Moravě či v Kozichovicích na Vysočině.

Prvním pěstitelem rajčat ve sklenících s hydroponickým způsobem pěstování u nás bylo Zemědělské družstvo Haňovice, které hospodaří nedaleko Litovle.

„Vše začalo stavbou bioplynové stanice v roce 2012. Po rozjetí provozu jsme nevědě-

li, co s přebytečným teplem. Částečně jsme ho využívali pro vytápění našich provozů, na dosoušení obilí a travních semen nebo vytápění obecního úřadu a kulturního domu v Haňovicích, ale stále zůstávala značná část tepla nevyužitá. Když se vyskytla šance postavit skleníky a tuto energii využít, neváhali jsme. V roce 2016 jsme vysadili první rostliny rajčat,“ vypráví Petr Koukal, předseda představenstva družstva. To má dnes dva skleníky na ploše necelých tří hektarů. Ročně v nich vypěstuje asi 600 tun cherry rajčat, které dodává skrze velkoobchod hlavně do obchodních řetězců.

Skleníky pro pěstování rajčat jsou postavené z ocelové konstrukce a speciálního so-

lárního skla, které lépe propouští světlo, takže se dostane až ke spodním listům rostlin. Na konstrukci skleníku jsou zavěšeny jednotlivé řádky, na kterých jsou položené matrace z kokosových vláken. Ty si farmy nechávají dovážet ze Srí Lanky.

Podle Stodůlky se pro hydroponické pěstování hodí nejlépe, protože v nich rostliny lehce zakoření a nejsou v nich organismy, se kterými by rostlina musela bojovat o přežití, jako v půdě. Nejsou v nich ale ani živiny. Ty se tak ke kořenům dostávají řízeně, ve směsi s dešťovou nebo běžnou vodou.

Část skleníků na Farmě Bezdínek funguje bez pěstebních světel a část s nimi, aby se vykrýla produkce rajčat po celý rok. V části bez světel rajčata rostou jen pod sluncem – a to v našich podmínkách nesvíti celoročně. Tady se proto usadí už vzrostlé rostlinky po Vánocích. Od března nebo dubna pak rostliny plodí až do listopadu. V části se světly se vzrostlé rostliny, které se dovážejí z Nizozemska, vysazují od července. Na farmě pracuje asi 160 lidí. Nejlepší sběračky a sběrači posbírají i 60 kil rajčat za hodinu.

„V tržní produkci vyprodukuje na hektar zhruba 25 milionů korun ročně, třeba u pšenice je to 25 tisíc korun. Díky moderním technologiím koncentrujeme zemědělství na malou plochu a s pomocí precizního zemědělství dokážeme vypěstovat více,“ popisuje Stodůlka. Precizně je spočítáno například to, kolik rajčat ve skleníku vyroste.

Farma Bezdínek i skleníky v Haňovicích pěstují rajčata bez pesticidů i jejich zbytků. Aby rostliny bránily proti škůdcům, vysazují

Dětmarovice, odkud farma bere elektřinu a teplo. ČEZ, který tam energie vyrábí z uhlí, ale plánuje po roce 2022 skončit. „Šli jsme sem i proto, že ČEZ plánoval vybudovat zařízení na energetické využití vytříděného komunálního odpadu.“

Tento záměr ale ČEZ zatím odsunul, takže uvažujeme nad tím, že si postavíme vlastní energetické centrum na plyn,“ uvádí Stodůlka. Z plynového zařízení by farma využila také oxid uhličitý ze spalín, který potřebuje pro zvýšení produkce a nyní ho musí nakupovat.

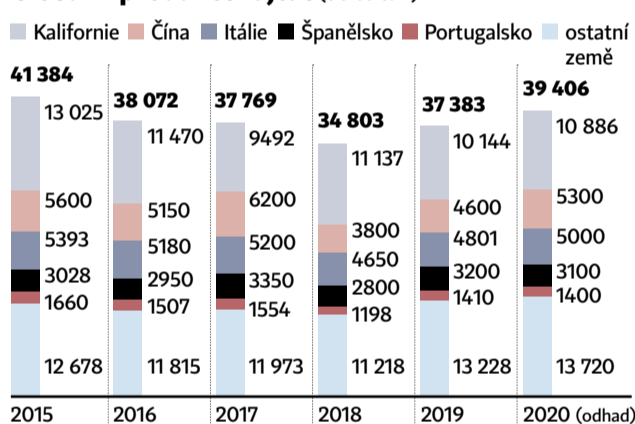
Ve sklenících se svítí a topí podle počasí a ročního období, maximálně 18 hodin denně. Rajčata potřebují alespoň šest hodin „spát“ ve tmě a chladnější teplotě. „Vše je řízeno a kontrolováno přes soubor čidel, která vyhodnocují venkovní podmínky, a přes počítač se upravují podmínky ve skleníku tak, aby co nejvíce vyhovovaly pěstovaným rostlinám,“ popisuje Koukal z družstva Haňovice. Náklady na pěstování rajčat ve sklenících v Haňovicích přesahují 60 milionů korun ročně, z toho čtvrtinu tvoří energie.

V Dolní Lutyni stojí pěstování rajčat asi 190 milionů korun ročně. Farma by se od příštího roku měla rozšířit o dalších 3,5 hektaru. „Odhadem za výstavbu dáme asi 200 milionů korun. Ve srovnání s loňskými cenami to bude o 30 procent dražší v celkových nákladech, protože všechno zdražuje,“ uvádí Stodůlka.

Koukal přiznává, že návratnost investice do skleníků je delší, než družstvo předpokládalo. „Ani po pěti letech pěstování jsme se nedostali do černých čísel, byť dosahuje-

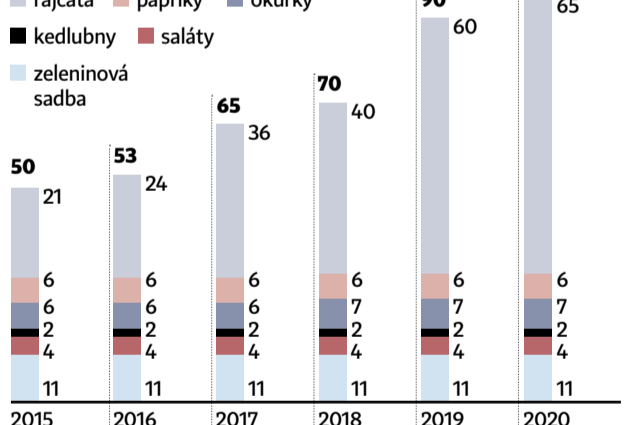
Nejpěstovanější zeleninu na světě chtějí pěstovat i Češi

Globální produkce rajčat (tisíce tun)

Jak přibývají české skleníky a co se v nich pěstuje

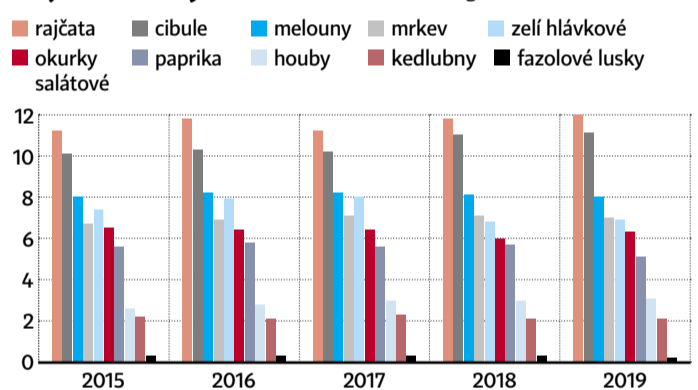
(v hektarech)

Zdroj: World Processing Tomato Council, Zelinářská unie Čech a Moravy, Český statistický úřad, Statistika zahraničního obchodu

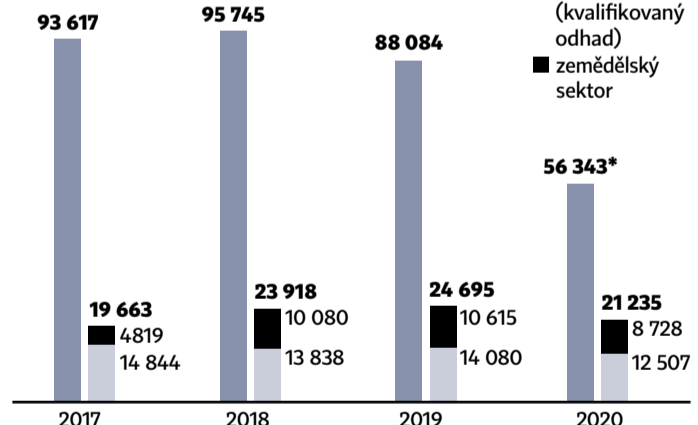
Spotřeba vybrané čerstvé zeleniny

na jednoho obyvatele Česka za rok (kg)

Dovoz rajčat a jejich sklizeň v Česku

(v tunách)

*od 1. 1. do 31. 8. 2020

Rajčata jsou nejoblíbenější zeleninou v tuzemsku, každý obyvatel jich sní až 12 kilogramů ročně.

u nich jejich přirozené nepřátele, například plošnice nebo vosičky.

Za výstavbou mnohých skleníků stojí huliný holding NWT. Právě Stodůlka v NWT dlouho řídil zemědělskou divizi, která měla stavbu skleníků na starosti. Na Farmě Bezdínek si společnost sama testovala provoz. Podnik ale letos farmu prodal, Stodůlka si v ní nechal podíl a rozhodl se u pěstování rajčat zůstat. Novým většinovým majitelem se stal Tomáš Dudák, šéf plastikářské společnosti Spur.

„Oba cítíme, že to není o vydělávání peněz, ale má to smysl. Pokud budeme pěstovat kvalitní zeleninu na malé ploše, vzdělávat zákazníky o důležitosti zeleniny ve stravě, můžeme udělat změnu a přispět k tomu, aby lidé žili zdravěji,“ zamýšlí se Stodůlka.

Skleníky v Dolní Lutyni leží uprostřed polí, asi dva kilometry od nich je elektrárna

me slušné produkce a pěstební proces máme zvládnutý na vysoké úrovni,“ míní.

Farma Bezdínek měla loni obrát téměř 275 milionů korun, prohloubila ale svou ztrátu na více než 61 milionů. O rok dříve měla ztrátu přes 32 milionů korun. „První dva tři roky je potřeba si odtrpět. Navíc podpora státu u produkce ve sklenících je nulová, přitom máme největší deficit z hlediska obchodní bilance v zemědělství právě u ovoce a zeleniny, když se sečtou,“ popisuje Stodůlka. Skleníky jsou tak čistě závislé na tom, jak rajčata chutnají zákazníkům.

Farmě ale loni uškodila i pandemie koronaviru. Projekt se druhým rokem rozjížděl, skleníky nabíraly lidi a do toho přišel covid. „Nestíhali jsme péči o rostliny, takže se zvýšil tlak chorob a škůdců a negativně nám to ovlivnilo výnosy,“ uvádí Stodůlka s tím, že letos počítá se ziskem 20 až 30 milionů korun.